

Ο Πατριάρχης Κύριλλος και οι Φιλοκαλικοί Πατέρες (Θεόδωρος Γιάγκου, Καθηγητής Θεολογίας Α.Π.Θ.)

/ [Πεμπουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/1Tu5DTN>]

3. Ένας πιθανός λόγος είναι ότι ο Κύριλλος αντιμετωπίζεται από τους λεγόμενους σκωπτικώς Κολλυβάδες με όχι και τόσο κολακευτικά λόγια, καθόσον στο ζήτημα των μνημοσύνων κράτησε επαμφοτερίζουσα θέση και τελικά έκλινε σε επιλογή αντίθετη προς τη λειτουργική τάξη της Εκκλησίας και προς όσα υποστήριζαν οι Φιλοκαλικοί Πατέρες του 18ου αιώνα.

Είναι χαρακτηριστικό ότι ο συγγραφέας (πιθανολογείται ότι αυτός είναι ο Αθανάσιος Πάριος ή άλλο πρόσωπο προσκείμενο σε αυτόν) του *Φραγγελίου*... περί των εν Κυριακαίς νεκρολογούντων, που περιέχεται στο χειρόγραφο Ευαγγελιστριάς Σκιάθου 43 (βλ. σελ. 8-10) κατακρίνει τον Κύριλλο για αστάθεια, όσον αφορά στο μείζον ζήτημα της θεολογικής έριδας, που συγκλόνησε το Άγιον Όρος και όχι μόνο, στο β' μισό του 18ου αιώνα: «... αλλ' εκείνοι (οι αγιαννανίτες μοναχοί που τελούσαν μνημόσυνα την Κυριακή) πλείονες όντες και ως κεφαλήν τον πρώην Οικουμενικόν Πατριάρχη κυρ Κύριλλον έχοντες (αυτός γάρ πρότερον μεν καλώς το έργον κατέκρινεν εναντίον αποκαλών της ανέκαθεν παραδόσεως, ύστερον δε ως κούφος παρά τινων υποκλαπείς μετεστράφη εις τόξον στρεβλόν· και γενόμενος λοιπόν ως εις εξ αυτών, μάλιστα και ενέπνευσεν αυτοίς δύναμιν, λέγων ότι ουδέν εστί τούτο και ότι αυτός επί του θρόνου ων έδιδεν εκδόσεις και ετέλουν εν Κωνσταντινουπόλει την Κυριακήν τα τοιαύτα μνημόσυνα), εκείνοι δή, φημί, ως πλείονες όντες υποβάλλουσιν αφορισμού επιτιμίω, ως δήθεν ταραχώδεις, τους μη συνευδοκούντας και απείργουσιν αυτούς ου μόνον εκκλησίας, ού μόνον κελλικής εισόδου, ου μόνον της κοινής ομιλίας και αναστροφής, αλλά και της του μύλου χρείας, κελεύσαντες ίνα μη αλήθωσιν αυτοίς· μη γάρ έχων (ως έφη τις) ο κυρ Κύριλλος εκ λόγου επιχειρίσασθαι, επεχείρησεν εκ της του μύλου πτερωτής.

Ούτω τοιγαρούν οι ελεεινοί εκείνοι αδελφοί δεινώς διωκόμενοι και λιμαγχονούμενοι (ουκ έστι γάρ εύκολον εις έτερον μύλον απέρχεσθαι) φόβω του της παραβάσεως κρίματος και άκοντες κατέλιπον τας οικήσεις των και άλλος αλλαχόσε του Όρους ανεχώρησαν. Δεν εδυνήθησαν όμως ουδέ ούτως ησυχίαν ευρείν ουδαμού· ου γαρ μόνον οι αγιαννίται αυτοί εμπαθώς κατ' αυτών φερόμενοι

σκανδαλοποιούς και ταραχώδεις αυτούς εκήρυττον, αλλά και των έξω πολλοί φιλίως προς αυτούς διακείμενοι και τα των αγιαννιτών διεκδικούντες, ως μιάσματα τούτους απέφευγον και τους άλλους ούτω ποιείν επιμελώς άγαν εδίδασκον, ων απάντων ο κράτιστος και κορυφαιότατος ο ποτέ Χαλεπίου ην (δηλ. ο Γεννάδιος, ο πιο δυναμικός Αντικολλυβάς), ο γλώττα και χειρ και ους του κυρ Κυρίλλου και πρότερον εν Κωνσταντινουπόλει και νυν εν τω Όρει διατελών, τούτον, όστις ουκ οίδεν, οποιός εστίν ανήρ ούτος, ως απλώς ειπείν, τον της Πόλεως και του Όρους αγνοεί δοίδυκα».

Επομένως από το παράθεμα συνάγεται ότι όσα υποστηρίχτηκαν παλαιότερα περί θεολογικής συμφωνίας και συμπόρευσης του Κυρίλλου με τους Κολλυβάδες θα πρέπει να αναθεωρηθούν. Ο παραδοσιακός συγγραφέας του *Φραγγελίου* τάσσεται *expressis verbis* κατά του πατριάρχη Κυρίλλου, εν προκειμένω στο θέμα της αντικανονικής τελέσεως των μνημοσύνων κατά την ημέρα της Κυριακής και αντιμετωπίζεται η προσωπικότητά του με σκεπτικισμό. Θα μπορούσε επίσης να υποστηριχθεί ότι οι λεγόμενοι Κολλυβάδες δεν εκτιμούσαν τις αμφιταλαντεύσεις του Κυρίλλου. Επιπροσθέτως από άλλες πηγές της εποχής, ο Κύριλλος παρουσιάζεται ότι προέβαλε τον αναβαπτισμό των Λατίνων και των Αρμενίων, ως ιδεολογικό σύνθημα, προκειμένου να εξασφαλίσει την υποστήριξη του λαού που διαπνεόταν από αντιλατινισμό για να πετύχει την άνοδό του στον Πατριαρχικό Θρόνο. Ο απόηχος της ιδιοτελείας και των προσωπικών στόχων του Κυρίλλου διατηρήθηκε μέχρι την εποχή της συγγραφής του *Πηδαλίου*, δηλαδή μετά από τριάντα περίπου χρόνια, και προκαλούσε επιφυλακτικότητα ως προς τις υγιείς προθέσεις, από την πλευρά των νουνεχών. Έτσι μπορούμε να θέσουμε το ερώτημα: Ποιά ήταν η θέση των δύο σπουδαίων Αγιορειτών Κανονολόγων, Νικοδήμου και Χριστοφόρου Προδρομίτη, ως προς το επίμαχο θέμα των διατάξεων περί αναβαπτισμού των αιρετικών που περιέχονται στον Όρο του 1756;

4. Για την απάντηση στο ερώτημα θα πρέπει προηγουμένως να αναφερθεί ότι ο Νικόδημος υπέβαλε στην Πατριαρχική Σύνοδο Κωνσταντινουπόλεως μια πρώτη μορφή του *Πηδαλίου* προς το τέλος του 1790. Ακολούθησε μια τριετία, μέχρι το τέλος του 1793, γόνιμων συζητήσεων με τον Βουλευσμά και με τον τότε πατριάρχη Νεόφυτο τον Ζ΄ (αμφότεροι τεταγμένοι προς την πλευρά της θέσεως του Κυρίλλου), οι οποίες περιστράφηκαν και μάλιστα με έντονο τρόπο και γύρω από το θέμα του βαπτίσματος και της χειροτονίας των αιρετικών.

[Συνεχίζεται]